

## ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У ВНЗ: АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ УЧНІВ

**Постановка проблеми.** Сьогодні в розвитку вітчизняного суспільства відбуваються суттєві зміни, пов'язані із залученням України до загальносвітових процесів суспільно-культурного прогресу. На сучасному етапі система вищої освіти України перебуває в умовах реконструкції та пошуку свого місця в новому правовому суспільстві нашої держави та світовому освітньому просторі. Тому для України, як для держави, яка поставила собі мету стати рівноправним членом Євросоюзу та взагалі вважатися високорозвиненою країною, дуже важливо випускати висококваліфіковані кадри, які, в свою чергу, будуть гідно представляти її в світовому просторі. Завдання інтенсифікації освітнього процесу потребує використання більш ефективних прийомів освіти, творчих інноваційних методів проведення майбутніми вчителями навчальних занять з учнями у процесі педагогічної практики, які забезпечували б за той же час більш високий рівень знань на уроці. Це завдання державної ваги і має особливе значення при підготовці компетентного фахівця європейського рівня. А для успішного досягнення цієї мети треба впровадити в навчальний процес вищих педагогічних навчальних закладів диференційований підхід та готувати студентів до цього виду практичної діяльності в школі. Проблема підготовки майбутніх учителів до здійснення диференційованого підходу в навчанні учнів, успішне вирішення якої дозволяє досягти суттєвого підвищення ефективності та якості навчального процесу, постійно перебуває в центрі уваги дослідників.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Різні аспекти проблеми диференціації у процесі навчання студентів та підготовки до реалізації майбутніми вчителями диференційованого підходу в навчанні учнів розкриті в дослідженнях таких учених, як Е.М.Лисенко „Диференційоване навчання студентів в умовах особистісно-орієнтованої освіти” [3], І.М.Осмоловська „Організація диференційованого навчання у сучасній загальноосвітній школі” [4], С.Г.Чиж „Формування готовності майбутніх учителів-словесників до диференційованого навчання молодших підлітків” [5], Г.В.Шугайло „Диференційований підхід до навчання комп'ютерних технологій майбутніх учителів інформатики” [6], І.С.Якиманська „Диференційований підхід у навчанні” [7], О.Г.Ярошенко „Диференціація навчання” [8], Н.Я.Яремчук „Проблема формування ціннісних орієнтацій студентів класичного університету в системі їх професійної підготовки” [9] та ін. На пошук і обґрунтування методів удосконалення навчання за умов реалізації диференційованого підходу в навчанні спрямовано значні зусилля таких психологів-лінгвістів, як О.В.Кузьміна [2], Л.В.Лимар [2] та ін.

Отже, актуальність обраної теми може бути аргументована важливістю проблеми і в той же час її недостатнім дослідженням.

**Формулювання цілей статті.** Метою статті є обґрунтування необхідності підготовки майбутніх учителів до здійснення диференційованого підходу в навчанні учнів.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Наша країна вже започаткувала реалізацію програми, підсумком якої стане приведення національної вищої школи у відповідність з європейськими стандартами. Україна вже приєдналася до так званого Болонського процесу, метою якого є успішна конкуренція з Америкою у сфері освіти та науки. Болонський процес змінює дуже багато в українській освіті, а також допоможе майбутнім спеціалістам не тільки отримати знання, а й отримати достойне місце роботи.

На початку XXI століття істотно змінюються основні загальнолюдські цінності, інтенсифікується процес формування інформаційного суспільства. На зміну цінностям, що є характерними для індустріального суспільства, приходять інші, які визначаються науково-технічною революцією, глобалізацією навколишнього світу. Таким чином, перед системою освіти, а особливо перед вищою педагогічною освітою, постає необхідність пошуку нових та модернізації існуючих підходів до організації та змісту освітнього процесу [3, с. 108]. Тому що саме це сприяє розвитку людського потенціалу, допомагає орієнтуватися у світі новітніх технологій.

У контексті Болонського процесу постає вимога переосмислення існуючих традиційних основ навчання у вищому педагогічному навчальному закладі. Професійна підготовка студентів педагогічних спеціальностей впроваджується на двох рівнях. По-перше, це професійна спеціалізація, по-друге, іноземна мова.

Освітня система повинна забезпечити поступове впровадження у практику навчання майбутніх учителів цінності комунікативної свідомості, що виявляється в параметрах процесу навчання – суб'єкті пізнання, навчальному матеріалі, формах і методах подачі знань і організації освітнього середовища. Практично реалізація передбачає неперервний характер освіти в контексті диференційованого підходу, особистісно-орієнтованого на створення умов для оволодіння майбутніми педагогами фаховими компетенціями. При цьому дану проблему необхідно розглядати в трьох взаємопроникаючих площинах: у площині психічного розвитку студента, у площині вдосконалення студента в пізнавальній діяльності і в площині підвищення його функціонально компетентної грамотності та соціокультурної адаптації.

Аналіз останніх публікацій з проблеми дослідження показав, що за останні роки з'явилося багато робіт, присвячених філософським, соціологічним, психологічним, педагогічним та методичним проблемам оволодіння фаховими компетенціями. Важливу роль у здійсненні означеного процесу відіграє впровадження у навчання майбутніх учителів диференційованого підходу та підготовки їх до означеного виду діяльності у майбутній професії, спрямованих на сукупну цілеспрямовану діяльність викладача і студента або самих студентів, взаємодію яких можна характеризувати відношенням співтворчості та партнерства. Це педагогічне спілкування націлене на соціально-психологічну, виховну взаємодію, організацію відношень за допомогою

комунікативних засобів, практичне оволодіння різними видами мовної діяльності, на отримання та інтерпретацію інформації. Діяльнісний характер освіти, проблемна спрямованість освіти, ситуативність, інтерактивність, функціональність, мотивованість і таке інше є основними характеристиками диференційованого підходу у навчанні, який розглядаємо як дидактичний принцип, спрямований на врахування індивідуально-типологічних особливостей учнів у процесі організації навчально-пізнавальної діяльності і передбачає адаптацію компонентів навчання до визначених особливостей студентів з метою створення найбільш сприятливих умов для їх особистісного розвитку в даній сфері.

Диференціація навчання в енциклопедії освіти визначається як „форма врахування особливостей учнів у процесі навчання на основі їх поділу на характерні типологічні групи з різними показниками (рівнем навчальних можливостей, успішністю, пізнавальним інтересом школярів, темпом навчання тощо” [8, с. 210].

Важлива роль у формуванні готовності майбутніх учителів до здійснення диференційованого підходу належить переддипломній практиці студентів, яка проводиться на старших курсах вищого педагогічного навчального закладу, головною метою якої є узагальнення, систематизація та поглиблення загальнопедагогічних та фахових знань, умінь та навичок студентів, а також їх підготовка до виконання всіх функцій учителя.

Оскільки даний вид педагогічної практики уможливорює стимулювання інтересу студентів до проблеми здійснення диференційованого підходу в навчанні учнів, спрямування їх на творчий педагогічний пошук шляхів реалізації означеного підходу у професійно-педагогічній діяльності, сприяє розвитку педагогічного мислення, професійних якостей та здібностей майбутніх учителів, поглиблює та практично орієнтує знання студентів з означеної проблеми, удосконалює формування умінь та навичок реалізації вимог диференційованого підходу у професійно-педагогічній діяльності майбутніх педагогів і дозволяє студентам об'єктивно оцінити власний рівень розвитку готовності до здійснення диференційованого навчання та визначити напрями удосконалення й корекції за умови цілеспрямованого включення у зміст завдань здійснення диференційованого підходу в навчанні учнів, оптимізується розвиток кожного студента.

З огляду на зазначене до загальної програми організації виробничої педагогічної практики студентів включено завдання, пов'язані з реалізацією технології диференційованого навчання учнів (ознайомитися з діяльністю методичного об'єднання вчителів щодо застосування диференційованого підходу в навчанні учнів та схарактеризувати зміст даної роботи; ознайомитися з методиками діагностики, формами, методами, технологіями навчання, які використовуються вчителями у процесі здійснення диференційованого підходу у навчанні на уроках, і визначити найбільш ефективні шляхи імплементації диференційованого навчання у методичні етапи уроків; охарактеризувати рівень підготовки вчителів навчального закладу до впровадження ідей диференційованого підходу в навчально-виховний процес; на основі

спостережень за роботою учнів на уроках з'ясувати рівень їх навченості, рівень сформованості знань та вмінь з предмету та після аналізу отриманих даних обрати найбільш доцільний вид диференційованого навчання для учнів конкретної групи й обґрунтувати свій вибір; спланувати та провести уроки з використанням елементів диференційованого навчання; здійснити аналіз ефективності проведених уроків, співставляючи результати попередньої діагностики з результатами діагностики після завершення циклу диференційованих занять та виробити необхідні методичні висновки. Йдеться про потребу організації перевірки ефективності запропонованої експериментальної технології підготовки майбутніх учителів до здійснення диференційованого підходу в навчанні учнів (проведення констатувального та формувального етапів експерименту, програма яких передбачала визначення мотиваційних чинників, які спонукають студентів до здійснення диференційованого підходу в навчанні учнів; дослідження стану сформованості знань, умінь та навичок студентів, необхідних для реалізації диференційованого підходу; вивчення сформованості особистісних рис, необхідних для реалізації диференційованого підходу в навчанні).

**Висновки.** Отримані експериментальні дані дозволяють стверджувати, що вплив різних шляхів, які цілеспрямовано використовуються у процесі педагогічної практики, можуть стати рівноцінними при дотриманні умов розширення змісту професійної підготовки майбутніх учителів системою знань, умінь та навичок, необхідних для здійснення диференційованого навчання учнів; розробки, обґрунтування та перевірки ефективності технології підготовки майбутніх учителів до здійснення диференційованого підходу в навчанні і свідчить про доцільність професійної підготовки майбутніх учителів до цього виду діяльності.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Кузьміна О.В. Диференційоване навчання в умовах групової форми навчальної діяльності учнів початкової школи: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09 „Теорія навчання” / О.В.Кузьміна. – Х., 2002. – 17 с.
2. Лимар Л.В. Конфлікти при вивченні іноземних мов у немовному ВНЗ / Л.В.Лимар // Практична психологія та соціальна робота. – 2009. – № 11. – С. 41-44.
3. Лисенко Е.М. Дифференцированное обучение студентов в условиях личностно-ориентированного образования: дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 / Лисенко Е.М. – Саратов, 1998. – 198 с.
4. Осмоловская И.М. Организация дифференцированного обучения в современной общеобразовательной школе. – 2-е изд., перераб. и доп. / И.М.Осмоловская. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО “МОДЭК”, 2005. – 216 с. – (Серия «Библиотека педагога-практика»).
5. Чиж С.Г. Формування готовності майбутніх учителів словесників до диференційованого навчання молодших підлітків / автореф. дис. ... на

- здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / С.Г.Чиж. – О., 2002. – 20 с.
6. Шугайло Г.В. Диференційований підхід до навчання комп'ютерних технологій майбутніх учителів інформатики: дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Шугайло Г.В. – Мелітополь, 2003. – 216 с.
  7. Якиманская И.С. Дифференцированный подход в обучении / И.С. Якиманская // Методические рекомендации учителям о дифференцированном обучении как средстве индивидуального развития личности школьника / под. ред. К.Н.Мешалкиной. – М.: АПН СССР, 1990. – С. 56-58.
  8. Ярошенко О.Г. Дифференціація навчання / О.Г.Ярошенко // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтернет, 2008. – 1040 с.
  9. Яремчук Н.Я. Проблема формування ціннісних орієнтацій студентів класичного університету в системі їх професійної підготовки [Електронний ресурс] / Н.Я.Яремчук. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/PORTAL/Soc\\_Gum/Vgnp...](http://nbuv.gov.ua/PORTAL/Soc_Gum/Vgnp...)

#### **АНОТАЦІЯ**

*Люріна Т.І. Педагогічна практика у ВНЗ: аспект підготовки майбутніх учителів до здійснення диференційованого підходу в навчанні учнів. У статті обґрунтовується необхідність розгляду проблеми підготовки майбутніх учителів до здійснення диференційованого підходу в навчанні учнів, який у сучасних умовах має великий шанс проявитися дієвою основою професійної підготовки майбутніх фахівців, здатних підвищити ефективність навчання у процесі педагогічної практики*

**Ключові слова:** професійна підготовка, диференційований підхід, майбутній учитель.

#### **АННОТАЦИЯ**

*Люрина Т.И. Педагогическая практика в вузе: аспект подготовки будущих учителей к осуществлению дифференцированного подхода в обучении учащихся. В статье обосновывается необходимость рассмотрения проблемы подготовки будущих учителей к осуществлению дифференцированного подхода в обучении учащихся, который в современных условиях имеет большой шанс проявиться действенной основой профессиональной подготовки будущих специалистов, способных повысить эффективность обучения в процессе педагогической практики.*

**Ключевые слова:** профессиональная подготовка, дифференцированный подход, будущий учитель.

#### **SUMMARY**

*Lyurina T.I. Educational practice in a higher school: aspect of future teachers training to implement ation of differentiated approach in teaching students. The article substantiates the need to address the problem of future teachers preparing to implement ation of a differentiated approach in teaching students that today has a*

*great chance to be a valid basis for future training of professionals capable to improve effectiveness of learning in teaching practice.*

**Key words:** *professional training, a differentiated approach, a future teacher.*